

АКТУАЛЬНИЙ СТАН РОСІЙСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН ТА ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІЗРАЇЛЮ ЩОДО ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Автор:

Микола Замікула

КЛЮЧОВІ ІНТЕРЕСИ ТА ФАКТОРИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІЗРАЇЛЮ

Політика Ізраїлю визначається специфічними завданнями та актуальними загрозами, з якими зустрічається держава. Ключовим національним інтересом є збереження незалежності Ізраїлю та захист безпеки його громадян. Забезпечуючи його, ізраїльська влада змушена враховувати наявність безпосередніх загроз державі – сил, які відкидають сам факт її існування та прагнуть усунути її з політичної мапи світу. Для протидії цим загрозам Ізраїль готовий до широкого спектру заходів.

Зовнішня політика Ізраїлю локалізована навколо виконання конкретних завдань захисту держави. Ізраїль не має глобальних амбіцій, натомість раціонально спрямовує зусилля на протидію актуальним загрозам власній безпеці. Через це він приділяє основну увагу близькосхідному простору, відслідковуючи ворожу активність Ірану та його проксі-угруповань, діяльність терористичних організацій. Інші регіони становлять для нього інтерес в контексті посилення власної обороноздатності та забезпечення прибутків – Ізраїль зазвичай утримується від активного втручання або публічного позиціонування щодо конфліктів на їх території.

На міжнародній арені Ізраїль традиційно виступає союзником США. Американська гегемонія відповідає ізраїльським інтересам. Підтримка американських позицій обґрунтовується потребами самого Ізраїлю в американській допомозі. Таким чином Тель-Авів прагне довести Вашингтону свою корисність в якості союзника. Але сам не має особливих інтересів в багатьох зонах міжнародної конфронтації, які напряду не торкаються питання його безпеки.

Історична пам'ять залишила свій відбиток на оцінках безпекових загроз з боку ізраїльської влади та суспільства. Події Голокосту наочно показали реальність загрози існуванню єврейського народу. Небажання повторення подібного сценарію сформувало в ізраїльській політичній еліті готовність до радикальних заходів при захисті інтересів держави.

Через це Ізраїль неодноразово вчиняв сумнівні дії з точки зору міжнародного права. Серед них: проведення превентивних військових операцій та окупація частини території сусідів (Синайський півострів, Голанські висоти) в якості поясу безпеки; знищення на території інших держав об'єктів, які становили загрозу Ізраїлю (атака іракського ядерного реактора в рамках операції «Опера» в 1981 р.); застосування проти опонентів терористичних методів боротьби. Репутацію Тель-Авіва псують звинувачення в утисках палестинського народу та анексія територій (Східний Єрусалим¹, Голанські висоти²), створення поселень на палестинських територіях³.

В комплексі подібна політика призводить до того, що Ізраїль має погану репутацію серед прихильників ліберальних поглядів. В умовах посилення позицій лівих політичних сил на Заході це загрожує не лише його відносинам з Європою, але й традиційному партнерству із США. Мова не йде про офіційний розрив співпраці. Але ліве крило Демократичної партії критично ставиться до політики Ізраїлю⁴. Період президентства Барака Обами відзначався певним занепадом відносин – натомість період перебування у Білому Домі Дональда Трампа став часом прозуміння між Вашингтоном та Тель-Авівом. Враховуючи значення підтримки з боку США для безпеки Ізраїлю, ізраїльська влада з особливим інтересом слідкує за внутрішньополітичним балансом сил в Сполучених Штатах.

ІРАНСЬКИЙ ФАКТОР В ПОЛІТИЦІ ІЗРАЇЛЮ

Ключовою загрозою безпеці Ізраїлю наразі вважається Ісламська Республіка Іран, яка розглядається в якості найнебезпечнішого деструктивного елементу для сучасної системи міжнародних відносин. Тель-Авів сприймає політику фундаменталістського режиму в Тегерані як пряму загрозу існуванню Держави Ізраїль. Іран став одним з бенефіціарів дестабілізації Близького Сходу в перші десятиліття XXI століття. Йому вдалося скористатися ситуацією та заповнити вакуум впливу, який утворився в

¹ Basic-Law: Jerusalem the Capital of Israel, 5740-1980, adopted on 30 July 1980. *Israel Knesset*. URL: <https://m.knesset.gov.il/EN/activity/documents/BasicLawsPDF/BasicLawJerusalem.pdf>

² Golan Heights Law, 5742-1981, adopted on 14 December 1981. *Israel Knesset*. URL: https://main.knesset.gov.il/EN/about/history/Documents/kns10_golan_eng.pdf

³ Resolution 2334 (2016) Adopted by the Security Council at its 7853rd meeting, on 23 December 2016. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/webcast/pdfs/SRES2334-2016.pdf>

⁴ Fandos N., Edmondson C. Democrats, Growing More Skeptical of Israel, Pressure Biden. *The New York Times*, 17 May 2021. URL: <https://www.nytimes.com/2021/05/18/us/politics/israel-gaza-democrats-biden.html>

результаті падіння режиму С. Хусейна в Іраку та подій Арабської Весни. В результаті Іран посилив свій вплив в регіоні⁵, що створює додаткові виклики для Ізраїлю.

Занепокоєння в Тель-Авіві викликають наступні елементи іранської регіональної експансії:

Ядерна програма Ірану. Для Ізраїлю є неприйнятним збереження Іраном потенціалу до розробки ядерної зброї. В Тель-Авіві вважають, що в руках іранського керівництва вона буде не фактором стримування, покликаним гарантувати невторчання інших держав в справи Ірану, а прямою загрозою існуванню Держави Ізраїль. В Ізраїлі впевнені, що ця проблема не може бути вирішена дипломатичним шляхом⁶. При цьому там допускають застосування сили проти Ірану (відповідно до так званої «Доктрини Бегіна», яка затверджує право Ізраїлю наносити превентивний удар для запобігання розробки ворожими державами зброї масового ураження).

Посилення іранських позицій в Леванті⁷. Ізраїль сприймає як загрозу іранську присутність поблизу власних кордонів – в Сирії, Лівані, на територіях Палестинської автономії, які можуть стати плацдармом для атаки проти ізраїльської території. Тель-Авів відслідковує розвиток потенціалу іранських формувань (Корпус Вартових Ісламської Революції) та проксі-сил («Хезболла»), підтримку Іраном палестинських терористичних угруповань («Ісламський Джихад у Палестині»).

Ізраїль не довіряє дипломатичним методам вирішення іранської проблеми, наполягаючи на необхідності жорсткого обмеження потенціалу Ірану до експансії в регіоні. Позиціонування щодо інших проблем міжнародного середовища наразі розглядається в контексті можливих наслідків для позиції Тель-Авіву в протистоянні з Тегераном.

ВІДНОСИНИ ІЗРАЇЛЮ З РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

Відносини Ізраїлю з РФ мають специфічний характер. На перший погляд, російська ревізіоністська політика, спрямована на підриг міжнародних позицій США, та традиційно високий рівень відносин Москви з ворогами Ізраїлю, роблять

⁵ Gardner F. Iran's network of influence in Mid-East 'growing'. *BBC*, 7 November 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50324912>

⁶ 'Words will not stop them': Israeli PM tells Biden to get tougher on Iran. *Politico*, 14 July 2022. URL: <https://www.politico.com/news/2022/07/14/israel-lapid-biden-iran-diplomacy-00045785>

⁷ Loft P. Iran's influence in the Middle East. Commons Library Research Briefing, 25 August 2022. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9504/CBP-9504.pdf>

ці держави природними опонентами. Втім, на практиці Тель-Авів не демонструє готовності йти на конфронтацію з Російською Федерацією.

Ізраїль виходить з раціональної оцінки своїх інтересів і можливостей. Він не здатен силовими засобами забезпечити відмову Росії від підтримки антиізраїльських сил на Близькому Сході. Тель-Авів не має можливостей для тиску на РФ або ж застосування сили проти логістичних маршрутів, якими здійснюються поставки зброї близькосхідним партнерам Москви.

В той же час Ізраїль має враховувати можливість Російської Федерації збільшити обсяги підтримки Ірану (а через нього – терористичних організацій, які загрожують Тель-Авіву). Мова йде як про поглиблення дипломатичної взаємодії та адвокацію іранських інтересів на міжнародній арені, так і про передачу Ірану новітніх систем озброєння.

У випадку ситуації в Сирії Російська Федерація розглядається як відносно прийнятний для Ізраїлю патрон режиму Б. Асада – у порівнянні з альтернативою, якою може стати Іран. Москва не має інтересу до знищення Держави Ізраїль – відтак може стати стабілізуючим фактором на сирійському напрямку. При цьому Тель-Авів враховує фактор російської військової присутності в Сирії при плануванні своїх операцій щодо нанесення авіаударів по іранській інфраструктурі.

Окремим фактором, який впливає на двосторонні відносини, може вважатися забезпечення прав єврейського населення Росії. Ізраїль зацікавлений в тому, щоб російська влада не заважала репатріації з території РФ, та не підтримувала антисемітські рухи всередині держави.

Виходячи з цього, Тель-Авів зацікавлений в підтримці з РФ високого рівня дипломатичних відносин. Таким чином Ізраїль прагне показати Росії, що готовий враховувати її інтереси, і відповідно є конструктивним партнером на міжнародній арені. Мова не йде про союзницькі відносини або про реальну довіру між державами – лише про формування такого рівня контактів, коли обидві сторони розуміють та враховують інтереси один одного. Фактично, демонстративною поміркованістю та нейтралітетом в багатьох міжнародних питаннях (в тому числі – стосовно російської агресії проти України) Ізраїль намагається «купувати» певну поступливість з боку РФ щодо важливих для себе питань.

Така політика дає результат. Наприклад, завдяки їй на початку 2010-х рр. вдалося відтермінувати продаж Ірану російських комплексів ППО С-300⁸. На сьогоднішній день РФ все ще утримується від передачі Ірану комплексів С-400. Також Ізраїль переважно користується свободою дії в повітряному просторі Сирії. Сумнівно, що російська протиповітряна оборона здатна завадити ізраїльським операціям – але у разі відмови від чинного нейтралітету вона може створити для ізраїльських пілотів додаткові ризики, яких командування хотіло б уникнути.

Оскільки подібна політика стосовно РФ обґрунтовується раціональними оцінками, змінити її може лише зміна статусу Росії в очах Ізраїлю. Цьому може сприяти втрата Російською Федерацією важелів впливу на Ізраїль (ослаблення російської присутності в Сирії до рівня, коли Кремль вже не зможе відігравати роль запобіжника для посилення іранського впливу або ж становити загрозу ізраїльським операціям); розширення військово-технічної співпраці та поставок озброєння ворогам Ізраїлю (тобто практичне вчинення дій, на уникнення яких і спрямований ізраїльський нейтралітет стосовно РФ).

Демонстрація владою РФ антисемітської позиції у внутрішній та зовнішній політиці також може підірвати репутацію Москви в Ізраїлі. Наприклад, історична пам'ять спричинила жорстке неприйняття заяв російської влади, які фактично звинуватили Ізраїль в підтримці неонацизму⁹, та повторили конспірологічні теорії, які можна трактувати як перекладання провини за Голокост на євреїв (слова Сергія Лаврова про єврейське коріння Гітлера¹⁰). Тиск на лідерів єврейської релігійної общини¹¹ та Єврейське агентство для Ізраїлю («Сохнут» - займається організацією репатріації євреїв) в Росії, ініціатива заборонити роботу останньої структури на російській території в судовому порядку¹² також викликають занепокоєння в Ізраїлі. Подібні інциденти можуть створити в ізраїльському суспільстві попит на жорсткішу політику стосовно РФ.

⁸ Кречетников А., Малочервьян Ю. Россия задерживает поставку ракет Ирану. *BBC*, 18 февраля 2010. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2010/02/100217_russia_iran_s300

⁹ Russia Says Israel Supports Ukraine 'Neo-Nazis' as Row Escalates. *Al Jazeera*, 3 May 2022. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/3/russia-says-israel-supports-neo-nazis-in-row-over-ukraine>

¹⁰ Петренко Р. Лавров порівняв Зеленського з Гітлером, бо той "теж мав єврейську кров". *Українська Правда*, 2 травня 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/2/7343451/>

¹¹ Лебедева О. Главный раввин Москвы покинул Россию. *Deutsche Welle*, 8 июня 2022. URL: <https://www.dw.com/ru/glavnyj-ravvin-moskvy-pokinul-rf-posle-otkaza-podderzhat-voynu-protiv-ukrainy/a-62065214>

¹² Барановская М. Почему власти РФ решили закрыть представительство "Сохнута". *Deutsche Welle*, 13 августа 2022. URL: <https://www.dw.com/ru/pochemu-vlasti-rossii-reshili-zakryt-predstavitelstvo-sohnuta/a-62785192>

ПОЗИЦІЯ ІЗРАЇЛЮ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

На офіційному рівні Ізраїль дотримується нейтралітету стосовно повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Така позиція обґрунтована небажанням йти на конфронтацію з Росією. Наявність окремих протиріч в україно-ізраїльських відносинах не має суттєвого впливу на позицію Тель-Авіва.

Публічно Ізраїль підтримує дипломатичні заходи, спрямовані на засудження дій РФ в рамках багатосторонніх міжнародних майданчиків. Він підтримав резолюції ГА ООН щодо засудження російського вторгнення (2 березня 2022 р.¹³), про гуманітарні наслідки агресії проти України (24 березня 2022 р.¹⁴), та щодо виключення РФ з Ради ООН з прав людини (7 квітня 2022 р.¹⁵). Але в той же час він утримується від зайвої критики дій російських військ на території України, або ж покладання персоналізованої відповідальності за війну на вище російське керівництво. Фактично Ізраїль демонструє прихильність загальновізнаним принципам міждержавних відносин – але в тій мірі, в якій це не призводить до відвертого розриву відносин з РФ.

В умовах активної фази конфлікту ключовим завданням для Ізраїлю є безпека єврейського населення України. Держава концентрується на гуманітарних аспектах надання Україні допомоги. Окрім спрямування відповідних вантажів, на території Львівської області України навесні працював ізраїльський польовий шпиталь¹⁶. Ізраїль приймає біженців з України (в тому числі – виділена квота на людей, які не мають ізраїльських родичів).

Реалізація гуманітарних аспектів допомоги з боку Ізраїлю викликала неоднозначні оцінки. Критику спричиняють складнощі із в'їздом біженців; несистемна позиція ізраїльської влади стосовно ініціативи лікування поранених українських військових¹⁷. Слід мати на увазі, що частково ці проблеми спричинені традиційною ізраїльською бюрократією та триваючою внутрішньополітичною кризою, яка підриває потенціал державного апарату до оперативних дій. Також необхідно змиритися із тим, що російсько-українська війна в будь-якому разі не є пріоритетним питанням для ізраїльських політиків.

¹³ Aggression against Ukraine: resolution / adopted by the General Assembly. *United Nations*, 2 March 2022. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3965290?ln=ru>

¹⁴ Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly. *United Nations*, 24 March 2022. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3966630?ln=en>

¹⁵ UN General Assembly votes to suspend Russia from the Human Rights Council. *United Nations*, 7 April 2022. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115782>

¹⁶ Israeli field hospital ends Ukraine operations after six weeks. *The Jerusalem Post*, 29 April 2022. URL: <https://www.jpost.com/health-and-wellness/article-705492>

¹⁷ Ukraine's embassy slams Israel for not treating wounded Ukrainian troops. *The Jerusalem Post*, 19 June 2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/article-709848>

В питання надання військової допомоги Україні Ізраїль вкрай обережний. Публічно Тель-Авів не постачає нашій державі озброєння, та виступає проти передачі зброї ізраїльського виробництва третіми країнами¹⁸. Відомі поставки вантажів, які можуть бути використані українською армією, розпочалися із запізненням, обмежені у масштабах та складаються із захисного спорядження. Вони спрямовуються українським рятувальним структурам¹⁹. Це дозволяє владі Ізраїлю уникати звинувачень з боку РФ в озброєнні України.

В той же час представники міністерства оборони Ізраїлю беруть участь в роботі Консультативної групи з питань оборони України (формат «Рамштайн»)²⁰. В даному випадку позиція Ізраїлю відповідає його статусу союзника США, та обґрунтовується необхідністю адвокації власних інтересів на Заході. Надмірний нейтралітет щодо російсько-української війни може підірвати імідж Ізраїлю. Це не відповідає інтересам Тель-Авіва в умовах актуалізації проблеми ядерної програми Ірану, яка вимагає пошуків міжнародної підтримки. Відтак, в інтересах Ізраїлю демонструвати солідарність з позицією євроатлантичної спільноти.

Ізраїль має багаті традиції експорту зброї. При цьому мова може йти й про неопублічні угоди. Для Тель-Авіву це питання отримання прибутку, а не демонстративної підтримки однієї із сторін конфлікту. Для України цей аспект особливо актуальний через небажання Ізраїлю йти на конфронтацію з РФ.

В той же час слід приймати до уваги обмежений потенціал ізраїльського військово-промислового комплексу щодо вироблення окремих видів озброєння, які становлять інтерес для України. Навіть якби Тель-Авів не брав до уваги російський фактор, малоімовірно, що він міг би оперативно поставити в нашу державу системи ППО «Залізний купол». Також необхідно раціонально аналізувати перспективи застосування тих чи інших видів озброєння в Україні. Попри високу репутацію, не варто розглядати їх як чудо-зброю, яка а пріорі може змінити хід конфлікту в умовах бойових дій високої інтенсивності.

¹⁸ Ravid B. Scoop: Israel rejects U.S. request to approve missile transfer to Ukraine. *Axios*, 25 May 2022. URL: <https://www.axios.com/2022/05/25/israel-rejects-spike-missile-ukraine-germany-russia>

¹⁹ Israel to provide Ukraine with protective gear – Gantz. *The Jerusalem Post*, 20 April 2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/article-704711>

²⁰ Israel attends US-led summit on sending more arms to Ukraine. *The Times of Israel*, 26 April 2022. URL: <https://www.timesofisrael.com/israel-attending-us-led-summit-on-supplying-ukraine-with-more-arms/>

ПОЗИЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ ІЗРАЇЛЮ СТОСОВНО ВІДНОСИН З РФ ТА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Поміркованість риторики ізраїльських політиків стосовно РФ створює образ проросійськості Тель-Авіву. Втім, на практиці більшість ізраїльських політичних партій вибудовують політику стосовно РФ на основі власних оцінок національних інтересів Ізраїлю (особливо – в контексті протистояння з Іраном), або ж особистих політичних інтересів та амбіцій.

Високий рівень відносин з Москвою під час перебування при владі демонструвала ключова політична сила Ізраїлю – правоцентристська партія «Лікуд». Її лідер Біньямін Нетаньягу підтримував активний діалог з Кремлем, особливо акцентуючи увагу на своїх контактах з режимом В. Путіна в публічній сфері. Серед іншого він брав участь в російських пропагандистських заходах під час візитів до Москви (візит на честь 9 травня та участь в акції «Безсмертний полк»²¹); використовував ілюстративні матеріали, покликані продемонструвати дружні відносини з Путіним, в своїй передвиборчій кампанії²². Але такі дії переважно були спрямовані на розширення електоральної підтримки в умовах триваючої політичної кризи в Ізраїлі. Демонстрація контактів з Путіним була покликана довести значущість самого Нетаньягу на міжнародній арені як політика, який підтримує високий рівень відносин з ключовими гравцями глобального простору. Вони не засвідчують ідеологічну проросійськість лідера «Лікуд».

Подібної позиції дотримується багато ізраїльських політиків (особливо – правого спрямування) Наприклад, колишній лідер партії «Ха-Ямін ха-Хадаш» («Нові праві») Нафталі Бенет, перебуваючи на посаді прем'єр-міністра Ізраїлю в 2021-2022 роках, продемонстрував стриману реакцію на повномасштабне російське вторгнення в Україну, та утримувався від прямого засудження злочинів російських військових на території України²³. Це надавало Тель-Авіву можливість зіграти роль посередника між Москвою та Києвом.

Серед правлячої коаліції найгостріші заяви в бік РФ робив Яір Лапід²⁴ – лідер центристської партії «Єш Атід» («Є майбутнє»), який наразі обіймає посаду прем'єр-міністра Ізраїлю, а до 1 липня 2022 року очолював ізраїльське міністерство

²¹ Беляев И. За деда или за Путина? Социальные сети спорят о шествии "Бессмертного полка". *Радио Свобода*, 10 мая 2018. URL: <https://www.svoboda.org/a/29218756.html>

²² Wootliff R. Netanyahu Touts Friendship with Putin in New Billboard. *The Times of Israel*, 28 July 2019. URL: <https://www.timesofisrael.com/in-another-league-netanyahu-touts-friendship-with-putin-in-new-billboard/>

²³ Israel's Lapid Accuses Russia of War Crimes in Bucha as Bennett Avoids Casting Blame. *Haaretz*, 5 April 2022. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-04-05/ty-article/.premium/lapid-accuses-russia-of-war-crimes-in-bucha-as-bennett-avoids-casting-blame/00000180-5ba8-d718-afd9-dfbc8f830000>

²⁴ Israeli foreign minister condemns Russian attack on Ukraine. *Al-Monitor*, 24 February 2022. URL: <https://www.al-monitor.com/originals/2022/02/israeli-foreign-minister-condemns-russian-attack-ukraine#ixzz7e1IYdHOR>

закордонних справ. Втім, не слід виключати, що частково це було обумовлено посадою та становищем Лапіда. В якості міністра закордонних справ та другої особи коаліції він таким чином збалансовував помірковану позицію Бенета.

Серед представників ізраїльського політикуму проросійську орієнтацію демонструє права партія «Ізраель бейтену» («Наш дім Ізраїль») під керівництвом Авігдора Лібермана²⁵. Він орієнтується на електорат російськомовних репатріантів з територій колишнього СРСР, значна частина яких ментально вразлива до російської пропаганди та традиційно зорієнтована сприймати Москву в якості лідера т. зв. «пострадянського простору».

Позитивно сприймають Російську Федерацію ліві та арабські партії Ізраїлю²⁶. Це визначається традиційною зорієнтованістю цього політичного флангу на Москву та його критичним ставленням до США та НАТО.

Баланс сил в ізраїльській політиці залишається вкрай складним. В результаті політична криза, яка триває з 2019 року, продовжується. Вона обумовлена розколом суспільства на прихильників та опонентів лідера партії «Лікуд» Біньяміна Нетаньягу, та розпорошенням електоральних вподобань населення. Специфіка партійної системи Ізраїлю наразі не дає можливості сформуванню однопартійного уряду, та вимагає від різних політичних сил компромісів та коаліційних домовленостей.

Заплановані на 1 листопада 2022 року позачергові вибори навряд чи змінять ситуацію. Крах широкої коаліції, яка перебувала при владі в 2021-2022 роках, відкриває простір для повернення до влади Нетаньягу, який залишається найпотужнішою з фігур ізраїльської політики. Саме «Лікуд» під його керівництвом претендує на перше місце у виборчих перегонках. На другому місці йде партія «Єш Атід» чинного прем'єр-міністра Яіра Лапіда – але опоненти закидають йому менший у порівнянні з іншими претендентами досвід служби на благо державі та політичної діяльності (Лапід прийшов у політику в 2012 році, до цього працюючи журналістом). Третьою за потужністю силою ймовірно є альянс «Ха-махане ха-мамлахті» («Державний табір»), який сформували Біньямін «Бені» Ганц (колишній начальник Генштабу ізраїльської армії, ключовий опонент Нетаньягу на початку політичної кризи) та Гідеон Саар (претендент на лідерство в «Лікуд», який програв внутрішньопартійну боротьбу

²⁵ Russia-Ukraine Conflict: Israel's Lieberman Condemns War Crimes but Says There Are 'Mutual Accusations', *Haaretz*, 4 April 2022. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-04-04/ty-article/lieberman-condemns-war-crimes-says-russia-ukraine-exchanging-mutual-accusations/00000180-5bb3-d718-afd9-dfbf65df0000>

²⁶ Boxerman A. Arab Israeli MKs skip Zelensky's Knesset speech: 'NATO imposed this war'. *The Times of Israel*, 20 March 2022. URL: <https://www.timesofisrael.com/arab-israeli-mks-skip-zelenskys-knesset-speech-nato-imposed-this-war/>

Нетаньягу та в 2020 році заснував власну партію). Але проти Ганца, який є лідером блоку, грає репутація «зрадника», оскільки в 2020 році він пішов на формування уряду національної єдності з Нетаньягу.

Враховуючи попередні домовленості між Лапідом та Ганцем, можна говорити про існування двох умовних таборів напередодні виборів. До першого належить опозиція на чолі з Нетаньягу; другий формують партії, які складають чинний коаліційний уряд. Останні рейтинги показують, що наразі жодному із них не вистачатиме місць у парламенті для формування нового уряду²⁷. «Золоту карту» при чинному балансі сил тримає альянс арабських партій «Об'єднаний список». Але оскільки боротьба точитиметься за кожне крісло, при формуванні уряду слід очікувати можливого переформатування блоків (як вже неодноразово було протягом останніх років). Табір Нетаньягу виглядає більш однорідним в цих умовах, оскільки він заснований на тривалому партнерстві «Лікуд» та радикальних ортодоксів. Партнерські відносини між його опонентами менш глибокі, чим намагатиметься скористатися Нетаньягу, намагаючись перетягнути на свою сторону когось із них.

Проблему затяжної кризи могла б усунути зміна керівництва партії «Лікуд» - адже не політика партії, а постать Нетаньягу викликає розкол у суспільстві. Однак в умовах придушення внутрішньопартійної опозиції та високих рейтингів Нетаньягу серед електорату «Лікуд» цей сценарій складно реалізувати.

ПОЗИЦІЯ ІЗРАЇЛЬСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА СТОСОВНО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Образ України в ізраїльському суспільстві залишається неоднозначним. В цілому, нашу державу сприймають без зайвого негативу – але кілька факторів унеможливають формування беззаперечно позитивного ставлення до неї. Серед них:

Проблематика історичної пам'яті. Історія єврейства на території України тісно пов'язує наші держави. Але вона не може стати повноцінним активом для поглиблення відносин через суперечливі оцінки окремих постатей української історії в ізраїльському суспільстві. Значна кількість діячів українського національно-визвольного руху (Богдан Хмельницький, Симон Петлюра, Степан Бандера) асоціюються в Ізраїлі виключно з погромами єврейського населення.

²⁷ Israel Election Polls 2022: No Block In Position to Form Next Government. *CrowdWisdom*, 5 September 2022. URL: <https://crowdwisdom.live/politics/israel-election-opinion-poll-2022/>

Занепокоєння викликає будь-яка інформація (правдива чи сфальсифікована) про діяльність ультраправих організацій в Україні.

Міжнародне позиціонування України стосовно проблематики національних інтересів Ізраїлю. В Тель-Авіві беруть до уваги, що Україна часто займає позицію, яка не відповідає ізраїльським інтересам. Її прикладом є голосування 23 грудня 2016 року в Раді Безпеки ООН щодо резолюції № 2334, яка засуджувала створення ізраїльських поселень на територіях, які опинились під контролем Ізраїлю за результатами війни 1967 року²⁸.

В цілому, означені фактори не є пріоритетними при оцінці ізраїльським суспільством російсько-української війни. Втім, вони створюють простір для діяльності російської агентури та пропагандистських кампаній, спрямованих на підризування іміджу України в очах ізраїльтян.

Сприйняття російської агресії в Ізраїлі та оцінки подій в Україні визначаються світоглядом ізраїльського суспільства. Проблема історичної пам'яті формує його специфіку. Оскільки міжнародне позиціонування держави багато в чому засновується на пам'яті про утиски єврейського народу, найгіршим проявом чого є Голокост, будь-які посилення на цю тему в контексті чинної війни сприймаються як спекуляції та викликають обурення в Ізраїлі. Також в Ізраїлі домінує концепція унікальності єврейського історичного досвіду, через що в Тель-Авіві критично сприймають спроби провести паралелі між ним та злочинними діями, вчиненими проти інших народів²⁹.

Ізраїльське суспільство звикло жити в умовах постійної загрози (в тому числі – терористичних ракетних обстрілів). Це також впливає на його світогляд. З одного боку, ізраїльтяни краще розуміють загрозу, з якою додивиться стикатися громадянам України в умовах триваючих ракетних ударів та обстрілів, здійснюваних російськими військовими. В той же час на ізраїльське суспільство подібна ескалація міждержавного конфлікту та активні бойові дії не справляють такого шокового враження, як на представників Європи та Північної Америки. Воно симпатизує українцям – але не сприймає їхні страждання як щось нечуване та непередбачуване.

²⁸ Resolution 2334 (2016) Adopted by the Security Council at its 7853rd meeting, on 23 December 2016. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/webcast/pdfs/SRES2334-2016.pdf>

²⁹ Collins L. My Word: Zelensky's misfired speech. *The Jerusalem Post*, 24 March 2022. URL: <https://www.jpost.com/opinion/article-702255>

В цілому ізраїльське суспільство віддає перевагу Україні у війні з РФ. Це ілюструється публічними заходами на підтримку нашої держави на ізраїльській території, а також волонтерською допомогою ЗСУ з боку громадян Ізраїлю. Дані соціологічних опитувань підтверджують, що переважна більшість населення Ізраїлю підтримує Україну в російсько-українській війні. Згідно з проведенням на початку березня 2022 року опитуванням³⁰, таку позицію займає 76% ізраїльтян. Лише 10% респондентів заявили, що підтримують Російську Федерацію.

Найбільший рівень підтримки України демонструють прихильники лівого крила ізраїльського політикуму – 90%. Серед прихильників правих політичних сил він дещо нижчий, і становить 68%. Окремо слід відзначити, що арабське населення Ізраїлю демонструє інший погляд на російське вторгнення в Україну. Серед цієї групи громадян нашу державу підтримує 41% респондентів, в той час як РФ – 35%.

В той же час понад половина респондентів заявили, що підтримують політику нейтралітету щодо війни, яку зайняв ізраїльський уряд; 34% опитаних не згодні з нею. Це доводить, що чинна позиція держави в цілому позитивно сприймається електоратом.

ВИСНОВКИ

Ізраїль в цілому критично ставиться до зовнішньої політики РФ, яка традиційно підтримує його ворогів. Втім, Тель-Авів змушений рахуватися з позиціями Росії на Близькому Сході, та її здатністю ускладнити безпекову ситуацію для Ізраїлю. Через це ізраїльська влада прагне дипломатичними засобами завадити реалізації такого сценарію.

Основною загрозою безпеці Ізраїлю залишається Іран. За цих умов РФ розглядається як конструктивний посередник, здатний стримати амбіції Тегерану, та більш прийнятна альтернатива з точки зору впливу в Сирії. Тель-Авів прагне забезпечити позитивну для себе позицію Москви щодо близькосхідної проблематики за рахунок збереження неконфронтаційних відносин з Російською Федерацією.

Означений фактор визначає стриману реакцію Ізраїлю на події російсько-української війни. Тель-Авів долучається до формальних дій з осуду Росії на міжнародних майданчиках, але утримується від жорсткої критики в бік режиму В.

³⁰ A majority of Israelis support Ukraine in the war with Russia – survey. *The Jerusalem Post*, 5 March 2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/article-699374>

Путіна. Практична допомога Ізраїлю Україні обмежується гуманітарним виміром. Ізраїль не готовий відкрито надавати Україні військову підтримку.

Ізраїль не має формальних зобов'язань щодо підтримки України. Зовнішня політика Тель-Авіву завжди базувалась на раціональній оцінці власних інтересів та не мала ціннісного забарвлення. За цих умов Україна не повинна мати завищені очікування стосовно ізраїльської підтримки. На даному етапі має сенс бути вдячними за той обсяг підтримки, який все ж таки надається.

Його розширення залежить не стільки від дій України, скільки від російської політики. Радикальний перегляд Ізраїлем своєї позиції можливий в умовах, коли Москва займатиме відверто антиізраїльську позицію на міжнародній арені, або ж втратить вплив в питаннях, які становлять для Тель-Авіву інтерес.

Використані джерела

1. 'Words will not stop them': Israeli PM tells Biden to get tougher on Iran. *Politico*, 14 July 2022. URL: <https://www.politico.com/news/2022/07/14/israel-lapid-biden-iran-diplomacy-00045785>
2. A majority of Israelis support Ukraine in the war with Russia – survey. *The Jerusalem Post*, 5 March 2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/article-699374>
3. Aggression against Ukraine: resolution / adopted by the General Assembly. *United Nations*, 2 March 2022. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3965290?ln=ru>
4. Basic-Law: Jerusalem the Capital of Israel, 5740-1980, adopted on 30 July 1980. *Israel Knesset*. URL: <https://m.knesset.gov.il/EN/activity/documents/BasicLawsPDF/BasicLawJerusalem.pdf>
5. Boxerman A. Arab Israeli MKs skip Zelensky's Knesset speech: 'NATO imposed this war'. *The Times of Israel*, 20 March 2022. URL: <https://www.timesofisrael.com/arab-israeli-mks-skip-zelenskys-knesset-speech-nato-imposed-this-war/>
6. Collins L. My Word: Zelensky's misfired speech. *The Jerusalem Post*, 24 March 2022. URL: <https://www.jpost.com/opinion/article-702255>
7. Fandos N., Edmondson C. Democrats, Growing More Skeptical of Israel, Pressure Biden. *The New York Times*, 17 May 2021. URL: <https://www.nytimes.com/2021/05/18/us/politics/israel-gaza-democrats-biden.html>
8. Gardner F. Iran's network of influence in Mid-East 'growing'. *BBC*, 7 November 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50324912>
9. Golan Heights Law, 5742-1981, adopted on 14 December 1981. *Israel Knesset*. URL: https://main.knesset.gov.il/EN/about/history/Documents/kns10_golan_eng.pdf
10. Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly. *United Nations*, 24 March 2022. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3966630?ln=en>
11. Israel attends US-led summit on sending more arms to Ukraine. *The Times of Israel*, 26 April 2022. URL: <https://www.timesofisrael.com/israel-attending-us-led-summit-on-supplying-ukraine-with-more-arms/>
12. Israel Election Polls 2022: No Block In Position to Form Next Government. *CrowdWisdom*, 5 September 2022. URL: <https://crowdwisdom.live/politics/israel-election-opinion-poll-2022/>
13. Israel to provide Ukraine with protective gear – Gantz. *The Jerusalem Post*, 20 April 2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/article-704711>
14. Israeli field hospital ends Ukraine operations after six weeks. *The Jerusalem Post*, 29 April 2022. URL: <https://www.jpost.com/health-and-wellness/article-705492>
15. Israeli foreign minister condemns Russian attack on Ukraine. *Al-Monitor*, 24 February 2022. URL: <https://www.al-monitor.com/originals/2022/02/israeli-foreign-minister-condemns-russian-attack-ukraine#ixzz7e1IYdHOR>
16. Israel's Lapid Accuses Russia of War Crimes in Bucha as Bennett Avoids Casting Blame. *Haaretz*, 5 April 2022. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-04-05/ty-article/.premium/lapid-accuses-russia-of-war-crimes-in-bucha-as-bennett-avoids-casting-blame/00000180-5ba8-d718-afd9-dfbc8f830000>
17. Loft P. Iran's influence in the Middle East. Commons Library Research Briefing, 25 August 2022. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9504/CBP-9504.pdf>

18. Ravid B. Scoop: Israel rejects U.S. request to approve missile transfer to Ukraine. *Axios*, 25 May 2022. URL: <https://www.axios.com/2022/05/25/israel-rejects-spike-missile-ukraine-germany-russia>
19. Resolution 2334 (2016) Adopted by the Security Council at its 7853rd meeting, on 23 December 2016. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/webcast/pdfs/SRES2334-2016.pdf>
20. Russia Says Israel Supports Ukraine 'Neo-Nazis' as Row Escalates. *Al Jazeera*, 3 May 2022. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/3/russia-says-israel-supports-neo-nazis-in-row-over-ukraine>
21. Russia-Ukraine Conflict: Israel's Lieberman Condemns War Crimes but Says There Are 'Mutual Accusations', *Haaretz*, 4 April 2022. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-04-04/ty-article/lieberman-condemns-war-crimes-says-russia-ukraine-exchanging-mutual-accusations/00000180-5bb3-d718-afd9-dfbf65df0000>
22. Ukraine's embassy slams Israel for not treating wounded Ukrainian troops. *The Jerusalem Post*, 19 June 2022. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/article-709848>
23. UN General Assembly votes to suspend Russia from the Human Rights Council. *United Nations*, 7 April 2022. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115782>
24. Wootliff R. Netanyahu Touts Friendship with Putin in New Billboard. *The Times of Israel*, 28 July 2019. URL: <https://www.timesofisrael.com/in-another-league-netanyahu-touts-friendship-with-putin-in-new-billboard/>
25. Барановская М. Почему власти РФ решили закрыть представительство "Сохнута". *Deutsche Welle*, 13 августа 2022. URL: <https://www.dw.com/ru/pochemu-vlasti-rossii-reshili-zakryt-predstavitelstvo-sohnuta/a-62785192>
26. Беляев И. За деда или за Путина? Социальные сети спорят о шествии "Бессмертного полка". *Радио Свобода*, 10 мая 2018. URL: <https://www.svoboda.org/a/29218756.html>
27. Кречетников А., Малочерьян Ю. Россия задерживает поставку ракет Ирану. *BBC*, 18 февраля 2010. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2010/02/100217_russia_iran_s300
28. Лебедева О. Главный раввин Москвы покинул Россию. *Deutsche Welle*, 8 июня 2022. URL: <https://www.dw.com/ru/glavnyj-ravvin-moskvy-pokinul-rf-posle-otkaza-podderzhat-vojnu-protiv-ukrainy/a-62065214>
29. Петренко Р. Лавров порівняв Зеленського з Гітлером, бо той "теж мав єврейську кров". *Українська Правда*, 2 травня 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/2/7343451/>

© Центр міжнародної безпеки

Автор:

Микола Замікула

Інформація та погляди, викладені в цьому дослідженні, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну думку Фонду Конрада Аденауера та Міністерства закордонних справ України.

Центр міжнародної безпеки

вул. Комбінатна 25, к. 146А

Київ, 02002, Україна

Тел.: +380976566675, +380504712575

Е-пошта: cntr.bezpeky@gmail.com

<https://intsecurity.org/>

